

اسطرره مناسی تطبیقی

مهدی انصاری

مریم ایرانمنش

مهرنوش غضنفری

سرشناسه	:	انصاری، مهدی، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور	:	اسطوره شناسی تطبیقی
مشخصات نشر	:	تهران: آیندگان، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	:	ص ۱۶۹
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۵۰۸۰-۸۷-۲ ریال ۱۴۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبای مختصر
یادداشت	:	این مدرک در آدرس http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شناسه افزوده	:	ایرانمنش، مریم، ۱۳۶۰-
شناسه افزوده	:	غنصفری، مهرانوش، ۱۳۶۰-، ویراستار
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۵۸۴۲۳۹

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

نام کتاب	:	اسطوره شناسی تطبیقی (با همکاری آکادمی هنر شمسه)
مؤلف	:	مهدی انصاری، مریم ایرانمنش، مهرانوش غنصفری
ویراستار علمی	:	مهرانوش غنصفری
طراح جلد	:	مهسا مسجودی
ناشر	:	آیندگان
چاپ	:	بهمن
صفحه آرای	:	مرتضی حیدری
نوبت چاپ	:	اول - ۱۳۹۳
تیراژ	:	۱۰۰۰ مجلد
قیمت	:	۱۴۰۰۰ ریال
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۵۰۸۰-۸۷-۲
مرکز یخش	:	تهران، انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای زاندارمری، پلاک ۵۸، طبقه سوم، واحد ۱۱
	:	تلفن: ۶۶۴۱۶۵۲۵ و ۶۶۴۹۸۵۲۸

ayandeganpub@gmail.com

www.ayandeganpub.com

فهرست

صفحه

عنوان

۷	سرآغاز
۱۰	بخش نخست: مبانی فکری اسطوره
۱۱	فصل یک: واژه‌شناسی و تبارشناسی اسطوره
۱۲	واژه‌شناسی
۱۴	تبارشناسی
۱۵	نمونه
۱۵	تبارشناسی اسطوره
۲۱	فصل دو: زایش و شناخت اسطوره
۲۲	زایش اسطوره
۲۹	شناخت اسطوره
۳۴	اسطوره و شخصیت‌های قهرمانی
۳۴	قصه یا حکایت عامیانه
۳۴	آیین
۳۴	داستان کوتاه و رمان
۳۵	افسانه
۳۵	حماسه
۳۵	دین

فهرست

صفحه

عنوان

۳۷	فصل سه: ساختار و کارکرد اسطوره
۳۹	الگو (سرنمون - نمونه‌های اساطیری - الگوپردازی)
۴۰	تکرار
۴۱	زمان
۴۲	تاریخ
۴۳	تجسّم‌گری
۴۴	"شک"
۴۵	دکترایی
۴۷	آیین
۴۹	فصل چهار: جهان معرّی اسطوره
۵۹	منابع بخش نخست
۶۲	بخش دو: اسطوره‌شناسی تطبیقی
۶۳	ساختار مطالعه‌ی اسطوره‌شناسی تطبیقی
۶۴	فصل یک: بنیان آفرینش
۶۵	آفرینش
۷۲	زمین
۷۵	آسمان
۷۸	آب
۸۲	هوا

فہرست

صفحہ	عنوان
۸۴	فصل دو: جریان آفرینش
۸۵	بہار و خزان
۸۶	گیلمان
۸۸	حیوانات
۹۰	عدل بر باد
۹۱	باد و تندرستی
۹۳	ماہ
۹۶	خورشید
۱۰۰	خرد
۱۰۳	جنگ
۱۱۰	شکار
۱۱۰	شبانی
۱۱۰	ہنرها
۱۱۴	موسیقی
۱۱۵	زبان
۱۱۷	پیش گو
۱۱۷	درمان و شفا
۱۲۰	کشاورزی
۱۲۲	پیک (پیام آور)
۱۲۴	مسافران

فهرست

صفحه	عنوان
۱۲۵	اختراع
۱۲۵	صنعت گر
۱۲۷	آتش
۱۲۹	شباب و لذت
۱۳۰	خوشبختی
۱۳۲	زندگی
۱۳۳	عشق
۱۳۵	باروری
۱۳۷	قانون و نظم
۱۴۰	فصل سه: تعین آفرینش
۱۴۱	بیماری
۱۴۲	حوادث
۱۴۴	مرگ
۱۴۵	جهان زیرین
۱۴۸	داور مردگان
۱۵۰	تعین (سرنوشت-معنی بخش به جریان آفرینش و حیات)
۱۵۳	منابع بخش دو
۱۵۶	فهرست اعلام
۱۶۸	نمودار اسطوره‌شناسی تطبیقی

اگرچه دانش اسطوره‌شناسی^۱ یا اسطوره‌پژوهی، دانشی نوپاست اما مفهوم اسطوره دیرینه‌ای به درازای تاریخ بشر دارد. بی‌شک اسطوره در همه‌ی اعصار از مؤلفه‌های اصلی شکل‌دهی معرفت بشری، و از عناصر سازنده‌ی فرهنگ، آداب و رسوم و آیین‌های اقوام بوده است. هویت هر قومی ارتباط تنگاتنگی با باورها و آموزه‌های اسطوره‌ای آن دارد. اسطوره‌ای هر قومی مربوط به گذشته‌ی آن قوم‌اند، با این حال در دوره‌های مختلف متناسب با شرایط اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی به مرحله‌ی بازآفرینی می‌رسند.

در اصل انسان همواره به شناخت، فهم و تبیین عالم پیرامون خود و نیز تنظیم مناسبات اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی خود در کنار آموزه‌های دینی، اخلاقی، علمی، فرهنگی و اجتماعی نگاه ویژه‌ای داشته است.

تعریف‌های مختلفی از اسطوره ارائه شده است از یک سو تعاریفی که اسطوره را هم‌سنگ واقعیت و اسطوره‌شناسی را دانشی که آن را می‌داند، و از سوی دیگر تعاریفی که اسطوره را در مقابل واقعیت و ساز-واره‌هایی از کار ستاده و اسطوره‌شناسی را حاصل فرافکنی نمادین تجربیات روانی نوع بشر تلقی می‌کنند.

در یونان باستان اسطوره واقعیتی اصیل بوده و ادیان اسطوره‌ای، زیربنای باورها و اعتقادات مردم آن دوره را شکل می‌دهد. تقابل بین اسطوره و لوگوس، به تاریخ اسطوره را به حوزه‌ی امور غیر واقع سوق داد تا جایی که اسطوره‌ها به روایت‌های ساختگی، در برگیرنده‌ی رویدادهای تاریخی و طبیعی بدل شدند. تا قرن نوزدهم اعتقاد آسپایی اسطوره را در مقابل واقعیت می‌پنداشتند. در سال ۱۸۲۵ با اثر کارل اوتفرد مور تعریف علمی از اسطوره آغاز شد و به دنبال آن دانشمندان، مورخان، زبان‌شناسان، دین‌پژوهان،

1) mythology

2) Karl Otfried Müller (1797-1840)

انسان‌شناسان و باستان‌شناسان مختلف از جمله فریدریش ماکس مولر^۱، اندرو لانگ^۲، تایلور^۳، میرچا الیاده^۴، زیکه^۵، اسمیت^۶، لانگر^۷، ریکور^۸، کاسیرر^۹، فرانس بواس^{۱۰}، پروپ^{۱۱} و لوی-استروس^{۱۲} و... پژوهش‌های اسطوره‌شناختی گسترده‌ای انجام داده‌اند، به گونه‌ای که به تدریج شاهد شکل‌گیری نظریه‌های مختلف در حوزه اسطوره‌شناسی و به دنبال آن در دهه‌های اخیر حوزه‌ی مطالعاتی جدیدی با عنوان نقد اسطوره‌ای یا نقد اسطوره‌شناسانه در حوزه هنر و ادبیات هستیم. آنچه این پژوهش‌گران را به مطالعه و پژوهش جدی در خصوص اسطوره فرا می‌خواند، این باور است که شناخت و فهم اسطوره‌های هر ملت و قومی، برای شناخت و حفظ هویت ملی و بومی آن ضروری است و تجدید حیات فرهنگی و تعاملات و گفت‌وگو با سایر فرهنگ‌ها و تمدن‌ها بدون آن فراهم نمی‌شود.

سرزمین شرقی در طول تاریخ خاستگاه ادیان و تمدن‌های اصیل تاریخ بشر بوده است، سرشار از اسطوره‌ها، آموزه‌های اسطوره‌ای بوده است و هویت راز آلود انسان شرقی بدون فهم آن میسر نخواهد بود. در این میان فرهنگ و تمدن ایرانی و زندگی مردمان آن در طول ادوار آمیخته با آموزه‌های اسطوره‌ای بوده که می‌توان ردپای آن‌را در آثار علمی، فرهنگی، هنری و ادبی و در آداب و رسوم، باورها و اعتقادات مردم این سرزمین، چه در دوره‌ی پیش از اسلام و چه پس از آن جستجو کرد.

توجه پژوهشگران غربی به اسطوره‌های بومی، قوم، ملی و دینی به ویژه اسطوره‌های ملل شرق در چینه‌های تازه‌ای برای فهم، تبیین فرهنگ‌ها و ایجاد تعاملات فرهنگی.

1) Friedrich Max Müller (1823 - 1900)

2) Andrew Lang (1844 - 1912)

3) Sir Edward Burnett Tylor (1832 - 1917)

4) Mircea Eliade (1907 - 1986)

5) Ernst Siecke (1846 - 1935)

6) William Robertson Smith (1846 - 1894)

7) Susanne Katherina Langer (1895 - 1985)

8) Paul Ricoeur (1913 - 2005)

9) Ernst Cassirer (1874 - 1945)

10) Franz Uri Boas (1858 - 1942)

11) Vladimir Yakovlevich Propp (1895 - 1970)

12) Claude Lévi-Strauss (1908 - 2009)

اجتماعی و حتی سیاسی و اقتصادی با آنها پیش رویشان گشوده است. اما در ملل شرق با وجود آنکه زندگی‌شان حتی در دوره‌ی مدرن با اسطوره‌ها در آمیخته است، توجه کمتری به مطالعه‌ی بنیادین و روش‌مند آن شده است. سابقه‌ی اسطوره‌شناسی و اسطوره‌پژوهشی در ایران به کمتر از پنجاه سال می‌رسد، این در حالی است که آثار ادب و هنر معماری و حتی متون علمی، اخلاقی و عرفانی ایران‌زمین سرشار از عناصر اسطوره‌ای است که گردآوری و تحقیق درباره‌ی آنها مجموعه‌ای از دانش‌پژوهان و منابع معتبر را می‌طلبد.

کتاب حاضر تا حدی بر مولفه‌های ذکر شده، در دو فصل تالیف شده است که در فصل نخست، به مفهوم اسطوره پرداخته و در فصل دوم، ساختاری مبتنی بر سه جریان بنیان، جریان و تعیین آفرینش را می‌بینیم. پژوهش برگزیده و دسته‌بندی خود را بر این اساس استوار ساخته است.